

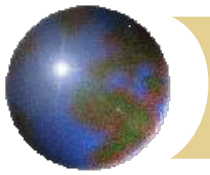
Nuklearna magnetska rezonancija

Osnovni pojmovi i uporaba u medicini

IV. godina medicina

veljača , 2006

J.Brņas-Kraljević

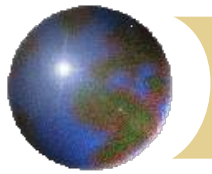
6 October 2003 The Nobel Assembly at

Karolinska Institutet has today decided to award The Nobel Prize in Physiology or Medicine for 2003 jointly to

Paul C Lauterbur and Peter Mansfield

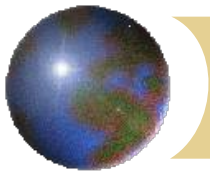
for their discoveries concerning **"magnetic resonance imaging"**

- ⊕ **Paul Lauterbur** (born 1929), Urbana, Illinois, USA, discovered the possibility to create a two-dimensional picture by introducing gradients in the magnetic field. By analysis of the characteristics of the emitted radio waves, he could determine their origin. This made it possible to build up two-dimensional pictures of structures that could not be visualized with other methods.
- ⊕ **Peter Mansfield** (born 1933), Nottingham, England, further developed the utilization of gradients in the magnetic field. He showed how the signals could be mathematically analyzed, which made it possible to develop a useful imaging technique. Mansfield also showed how extremely fast imaging could be achievable. This became technically possible within medicine a decade later.

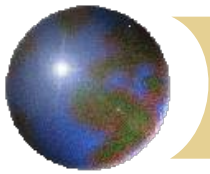

Rječnik pojmova

- ❑ **magnetsko polje** – jakost polja – tesla (T)
Zemljino magnetsko polje $< 70 \mu\text{T}$ - u medicini **0,5 – 2,5 T**
- ❑ **homogeno** – jednaka jakost u svim točkama prostora
- ❑ **stalno** – vremenski nepromjenljiva jakost u točki polja
- ❑ **radiofrekventno** – frekvencija pravilne promjene jakosti magnetskog polja, u medicini **100 kHz – 10 GHz**
- ❑ **gradijent polja** – pravilna promjena jakosti polja po linearnoj dimenziji prostora- (T/m) – u medicini bolje što je strmiji –
do **30 mT/m** (0,3 mT/cm)

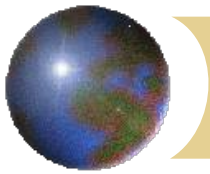

- ❑ **puls** – mjeri energiju koja je predana sistemu - vremensko trajanje magnetskog polja koje predaje energiju sistemu spinova
- ❑ **spin jezgre** – osnovno svojstvo čestice tvari - opisuje magnetska svojstva jezgre s neparnim brojem nukleona, u medicini jezgre sa spinskim brojem $\frac{1}{2}$
- ❑ **magnetski moment** – fizikalna veličina kojom mjerimo magnetska svojstva jezgara sa spinom, temelj pojave NMR
- ❑ **rezonancija** – proces maksimalnog prijenosa energije između dva sistema – opisan **karakterističnom frekvencijom**
- ❑ **relaksacija** – procesi kojima se uzbuđeni sistem nakon prestanka uzbuđenja vraća u osnovno energijsko stanje – opisan **karakterističnim vremenom**

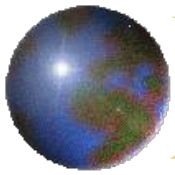
Magnetska Rezonancija

- ❑ mjere se magnetska svojstva atomskih jezgara u uzorku koji je u vanjskom magnetskom polju
- ❑ - kontrolirano se mijenja stanje sistema
  - **rezonancijska apsorpcija**
- ❑ - prati se povratak sistema u ravnotežu
  - **relaksacijska emisija**
- ❑ u proučavanju struktura molekula - to je **spektroskopijska metoda**
- ❑ u medicinskoj dijagnostici ili kao **spektroskopija** (MRS) ili kao **oslikavanje** (MRI)

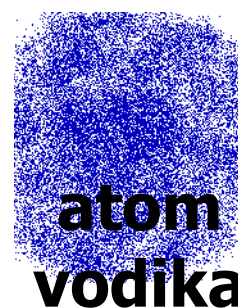
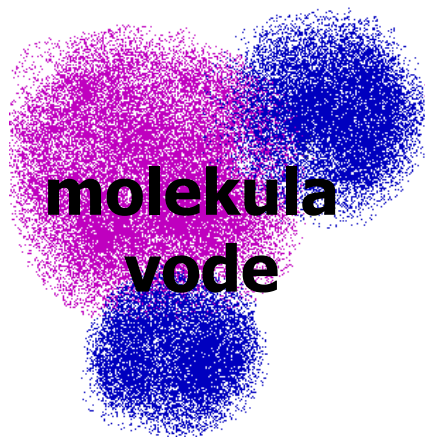
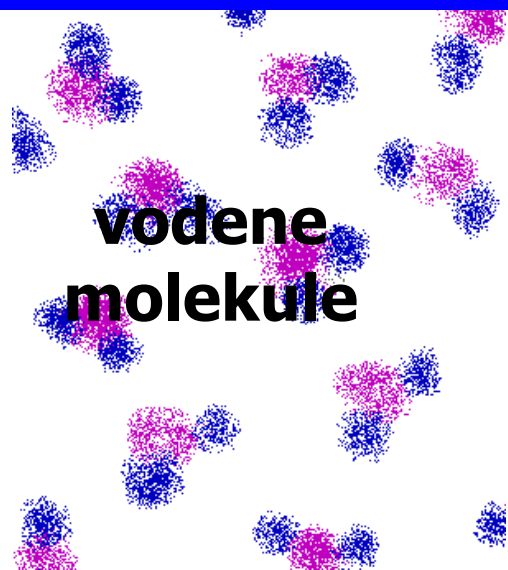
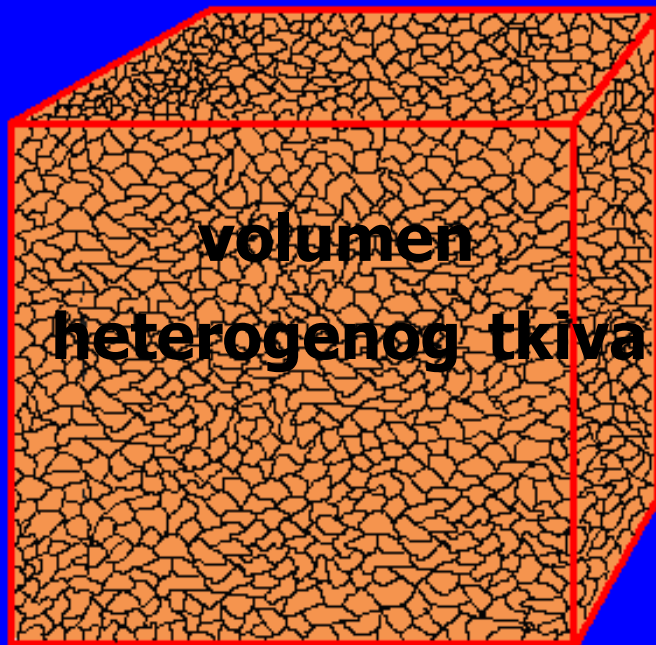
Povijest

- ❑ 1944. F.Bloch i E.Purcell – nuklearna magnetska rezonancija
- ❑ 1971. R. Damadian – razlikuje T_1 i T_2 u tumorima
- ❑ 1973. P.Lauterbur – prvi MRI
- ❑ 1975. R.Ernst – fazno i frekventno pročitavanje signala i prikaz Fourier transformom – osnova svih MRI danas
- ❑ 1977. P.Lauterbur – neovisno R.Damadian – MRI cijelog tijela
- ❑ P.Mansfield – metoda jeke (EPI) – 5 min/slika – danas 5 s/slika
- ❑ 1986. NMR mikroskopija – rezolucija $10 \mu\text{m}$ u volumenu cm^3
- ❑ 1987. EPI metodom – srčani ciklus u stvarnom vremenu
- ❑ C.Dumoulin – angiografija - MRA - bez kontrastnog sredstva
- ❑ 1993. funkcionalni MRI
- ❑ 1995. spektroskopija *in vivo*
- ❑ 1998. kombinacija s drugim oslikavajućim metodama

- ❑ Što je to NMR ?
- ❑ Što je to MRI?
- ❑ Što je to fMRI?
- ❑ Što gledam, što vidim, što mjerim?
- ❑ Kako mjerim?

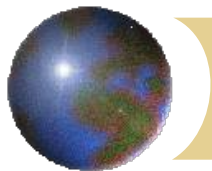
zanima me

ovo mjerim

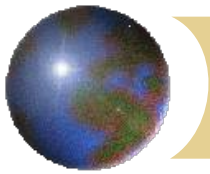

Interakcija magnetskog momenta jezgre vodika i vanjskog magnetskog polja

- jezgra vodika ima spin pa su njena magnetska svojstva opisana **magnetskim momentom, μ** , i vlastitim magnetskim poljem
- u vanjskom magnetskom polju dva su moguća stanja magnetskog momenta: **u** ili **suprotno** smjeru vanjskog polja – govorimo o dva moguća stanja energije
- volumen puno vodika koji nije u magnetskom polju – magnetički su proizvoljno orijentirani u prostoru – **volumen nije magnetiziran**
- volumen u vanjskom magnetskom polju – napućenost energijskih stanja određena je Boltzmannovom raspodjelom
$$\frac{N_{-1/2}}{N_{+1/2}} = e^{-\frac{\Delta E}{kT}}$$
- više je jezgri u smjeru magnetskog polja – **volumen je magnetiziran**
- pritom vrh magnetskog momenta pojedine jezgre precesira oko magnetskog polja Larmorovom frekvencijom, koja je zbog giromagnetske konstante karakteristična za jezgre

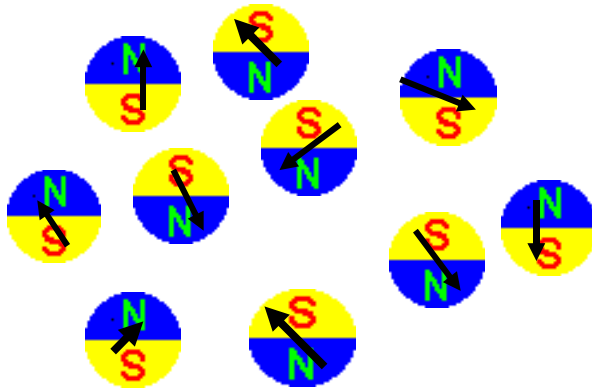
$$\omega = \gamma \cdot \mathbf{B}_0$$

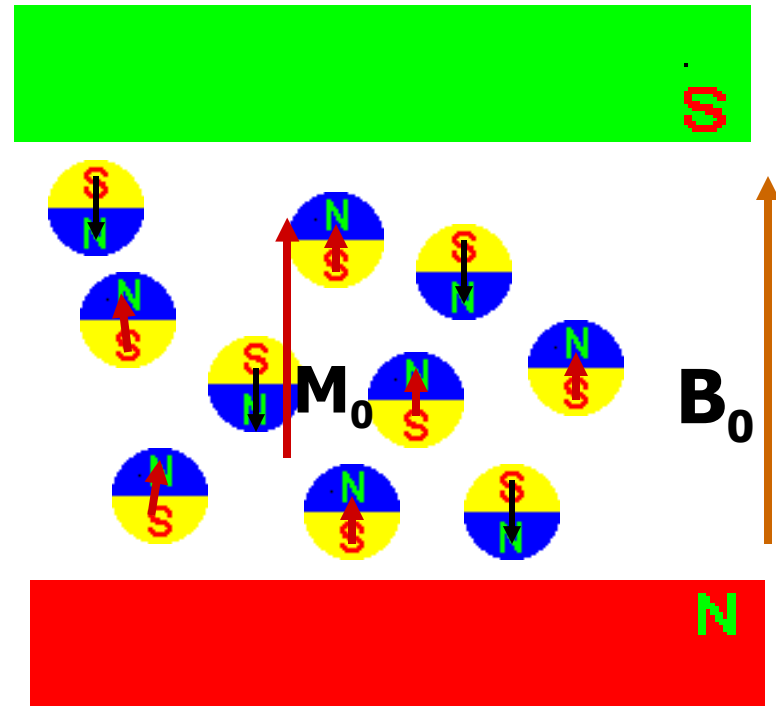
to si smijemo zamisliti ovako:

**homogeno stalno
magnetsko polje B_0**

bez magnetskog polja

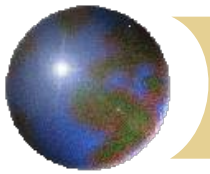
-proizvoljna usmjerenost magnetskih momenata - nema **makroskopske magnetizacije**

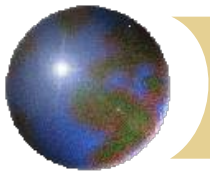
više je magnetskih momenata usmjereno u smjeru magnetskog polja - mjerimo **makroskopsku magnetizaciju** u smjeru B_0 polja

Posebno važno:

ne orijentiraju se jezgre, atomi ili molekule, nego magnetski moment!

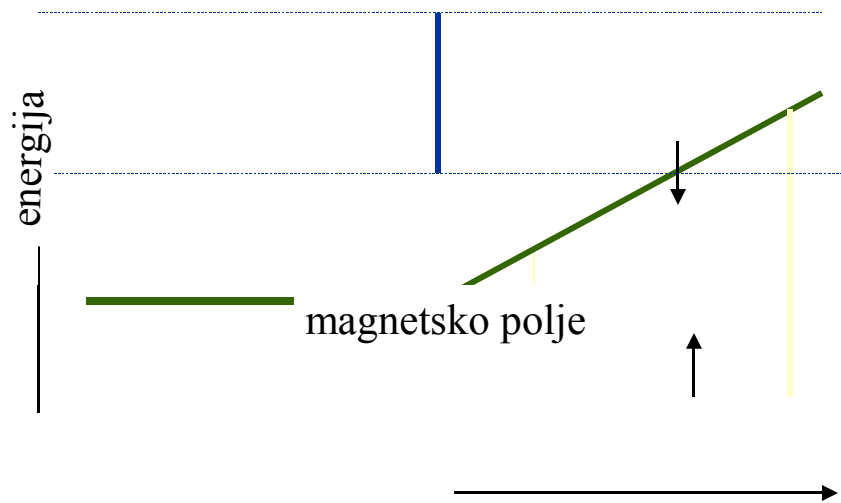

- uređeno stanje sistema u ravnoteži u magnetskom polju određeno - **makroskopskom magnetizacijom** u smjeru magnetskog polja
- proces **rezonancije** će biti ostvaren dovodenjem energije razlike stanja i prevodenjem jezgara u više energijsko stane - promjena iznosa i smjera makroskopske magnetizacije
- taj se proces ostvaruje radiofrekventnim magnetskim poljem frekvencije karakteristične za promatranu jezgru
- ako je frekvencija radiofrekventnoga polja jednaka Larmorovoj frekvenciji promatrane jezgre dolazi do interakcije magnetskih momenata i polja, mijenja se Boltzmannova raspodjela;
- što je veća razlika napučenosti u ravnotežnom stanju točnija su mjerenja rezonancije

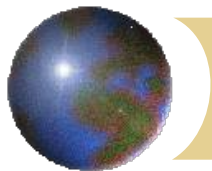
Teorija – kvantna fizika

- usmjerenje vektora $\downarrow$ ili $\uparrow$ – prikaz je dva moguća energijska stanja magnetskih momenata u B_0 .
- razlika napućenosti veća za polje veće jakosti
- **makroskopska magnetizacija** veća kod veće razlike napućenosti

kvant energije $h\nu$ bit će apsorbiran ako je $\Delta E = h\nu$

na toj vrijednosti polja mjerimo signal

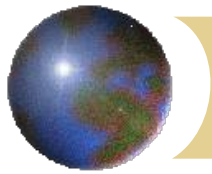

osobine jezgri

jezgra	neparni		spin	prirodna napučenost	biološka napučenost	γ / MHz/T
	protoni	neutroni				
^1H	1	0	1/2	99,98	0,63	42,58
^2H	1	1	1	0,015		6,54
^{31}P	0	1	1/2	100	0,0024	17,25
^{23}Na	2	1	3/2	100	0,0004	11,27
^{14}N	1	1	1	100	0,015	3,08
^{13}C	0	1	1/2	1,11	0,094	10,71
^{19}F	0	1	1/2			40,08

prirodna napučenost- frakcija izotopa u tom elementu

biološka napučenost - zastupljenost određenog elementa u tkivu

Uvjet rezonancije

- razdvojenost stanja $\Delta E = E_{+1/2} - E_{-1/2}$ ovisi o vanjskom magnetskom polju

$$\Delta E = \gamma \frac{h}{2\pi} B_0$$

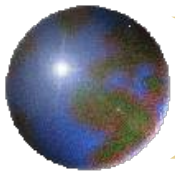
- apsorpcijom kvanta energije dolazi do prelaska u više stanje

$$h\nu = \Delta E = \gamma \frac{h}{2\pi} B_0$$

- osnovna relacija magnetske rezonancije

$$\omega = \gamma B_0$$

ω – Larmorova frekvencija

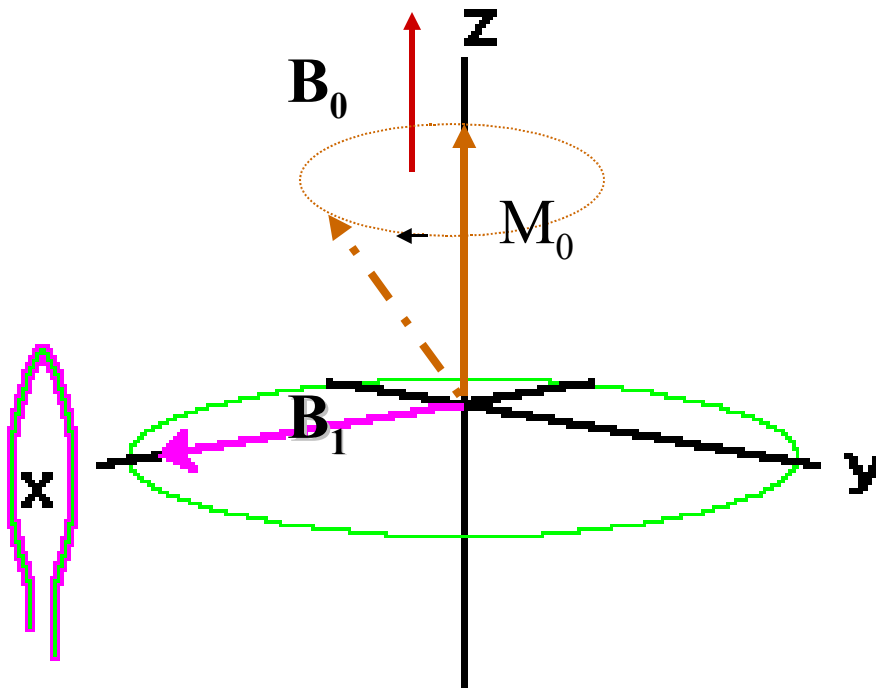

Radiofrekventno magnetsko polje B_1

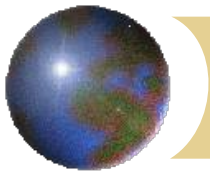
- rezonancijski prelazak uzrokovan je apsorpcijom energije vremenski promjenljivog magnetskog polja

$$B_1(t) = B_{1\max} \sin \omega t$$

- B_1 je okomito na polje B_0 , a jakost polja je oko $10^{-4} B_0$

- frekvencija B_1 jednaka je Larmorovoj frekvenciji jezgri

$$\omega = \gamma B_0$$

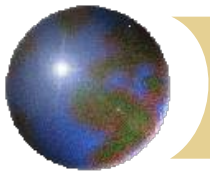
$B_0 = \text{konst.}$

- ❑ raznovrsne jezgre imaju različitu Larmorovu frekvenciju, jer je γ različit
- ❑ u spektru su njihove linije odvojene

$\gamma = \text{konst.}$

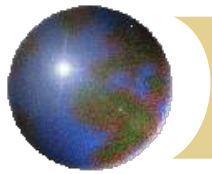
- ❑ istovrsne jezgre imaju različitu Larmorovu frekvenciju ako su u različitim magnetskim poljima
- ❑ kontrolirana nehomogenost polja je osnova primjene NMR kao metode oslikavanja

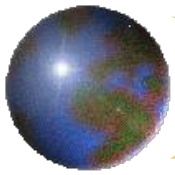
Relaksacija

- ❑ nakon prestanka djelovanja uzbude sistem se vraća u ravnotežno stanje određeno Boltzmannovom raspodjelom – **proces relaksacije**
- ❑ postoje dva mehanizma relaksacije – oba su izvori informacija o dinamičkim osobinama sistema
- ❑ u magnetskoj rezonanciji mjerimo 4 osnovna parametra:
  - **makroskopsku magnetizaciju,**
  - **kemijski pomak,**
  - **vrijeme relaksacije T_1 ,**
  - **vrijeme relaksacije T_2**

Kvaziklasični model

- ⊕ magnetski moment jezgre - štapičasti magnet
- ⊕ u $B_0 = 0$ - zbog Brownovog gibanja nasumično su orijentirani
- ⊕ u $B_0 \neq 0$ - magnetski momenti precesiraju Larmorovom frekvencijom oko smjera polja: veći broj oko + Z, manji broj oko - Z
- ⊕ faze precesije su različite: makroskopska magnetizacija je u smjeru magnetskog polja B_0 , a nema komponentu u okomitoj ravnini
- ⊕ energija radiofrekventnog polja, prisiljava makroskopsku magnetizaciju na istodobnu precesiju oko oba polja
- ⊕ makroskopska magnetizacija precesira po spiralnoj putanji otklanjajući se prema XY ravnini i dalje prema smjeru -Z osi

Makroskopska magnetizacija

- uzorak u B_0 polju je magnetiziran
- u smjeru osi magnetskog polja (os +Z) mjerimo **makroskopsku magnetizaciju M_0** koja je određena kao:

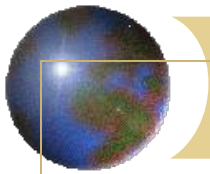
$$\frac{1}{V} \left(\sum_{i=1}^{N_{+1/2}} \mu_{zi} - \sum_{i=1}^{N_{-1/2}} \mu_{zi} \right)$$

pa ima samo **longitudinalnu komponentu**

- a izražena preko mjerljivih parametara:

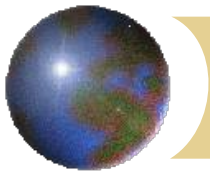
$$M_0 = \frac{N \gamma^2 \hbar^2 I^2}{12\pi^2 kT} B_0$$

$$N = N_{+1/2} - N_{-1/2}$$

dakle, makroskopska magnetizacija

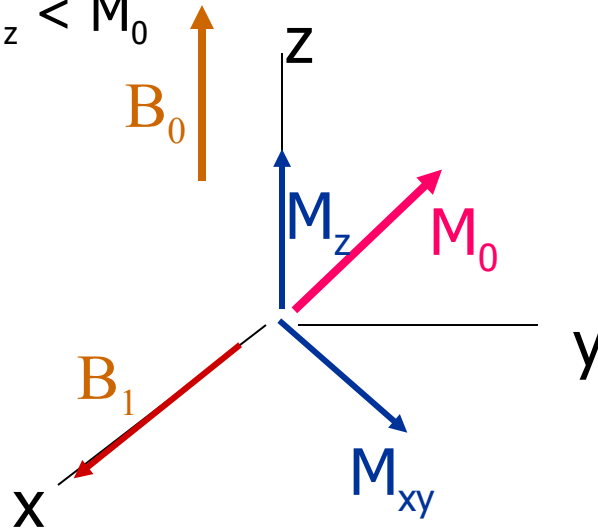
- povećava se s jakošću vanjskog magnetskog polja:
dobri instrumenti rade na velikim poljima
- obrnuto je proporcionalna temperaturi:
povoljno je mjeriti na niskoj temperaturi, ali to nije moguće u medicinskoj primjeni
- ovisi o gustoći jezgri koje mjerimo:
u medicini gledamo vodike iz molekula vode (koje su slobodne ili vezane) a njih je najviše u tkivu; ili vodike u mastima

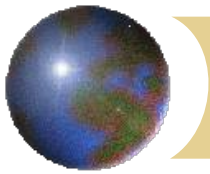

Pojava

transverzalne magnetizacije

- u ravnoteži nema **transverzalne magnetizacija, M_{xy}** , jer su različite faze precesije pojedinih magnetskih momenata
- djelovanja magnetskog polja B_1 uzrokuje ujednačavanje faza precesije i pojavu transverzalne magnetizacije
- zbog rezonancijske apsorpcije energije smanjuje se longitudinalna komponenta, $M_z < M_0$

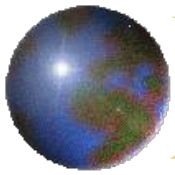

- ❑ u NMR eksperimentu **uvijek mjerimo transverzalnu magnetizaciju** – kao induciranu elektromotornu silu u prijemnoj zavojnici
- ❑ detektor je smješten u osi X
- ❑ iznosi **M_z i M_{xy}** ovise o vremenu djelovanja polja B_1 . Kut odklona od smjera +Z je:

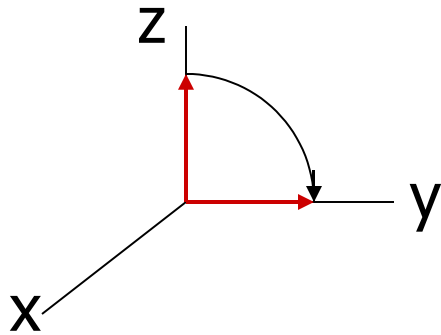
$$\vartheta = \gamma B_{1max} t_{\vartheta}$$

- ❑ iznos predane energije sistemu za vrijeme djelovanja radiofrekventnoga polja zovemo **puls**

Karakteristični pulsevi

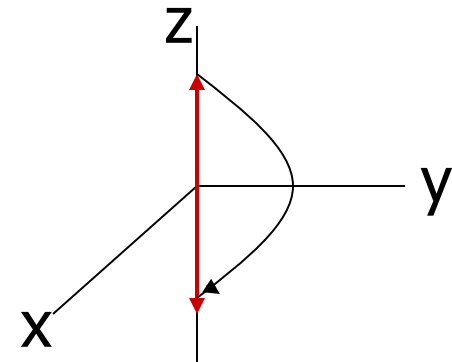
$\pi/2$ puls

- trajanje B_1 je toliko da se magnetizacija zakrene u smjer Y

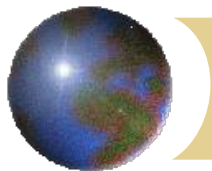
$$t_{\pi/2} = \frac{\pi/2}{\gamma B_{1\max}}$$

π puls

- nakon ovog pulsa magnetizacija se zakreće u smjer -Z

$$t_{\pi} = \frac{\pi}{\gamma B_{1\max}}$$

Kemijski pomak

- ❑ nije gola jezgra u polju B_0 , nego u atomu, pa osjeća doprinos lokalnih magnetskih polja okolnih elektrona - prvenstveno iz vlastitog atoma

$$B_{ef} = B_0 - B_{lok} = B_0 (1 - \sigma)$$

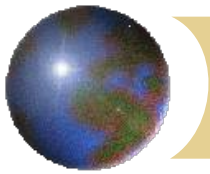
- ❑ σ - zasjenjenje - ovisi o kemijskom sastavu molekula u kojima se nalaze rezonirajuće jezgre
- ❑ **efektivno polje** je uvijek manje od B_0 , zbog dijamagnetskog efekta elektrona

$$\omega_{pravo} = \gamma (B_0 - B_{lok})$$

- ❑ postoji, dakle, pomak u rezonancijskoj frekvenciji za istovrsne jezgre u stalnom magnetskom polju, ali u različitim molekulama
- ❑ to je **kemijski pomak**, - definira se prema standardnom uzorku (ppm)

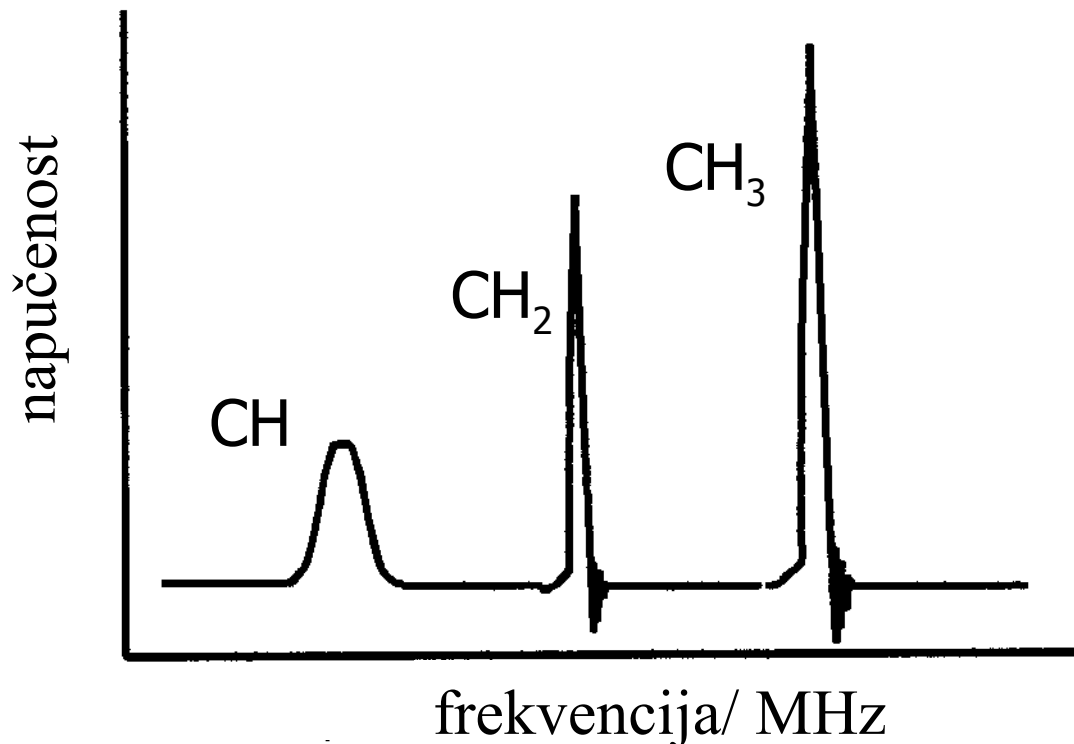
$$\omega = 10^6 \left(\frac{\omega_{stand} - \omega_{mjer}}{\omega_{stand}} \right)$$

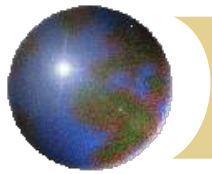

$$\omega + \Delta\omega = \gamma(B_0 - B_{lok})$$

- ❑ **intrinzički** - određen kemijskom okolinom jezgre koju promatramo
- ❑ **inducirani** - određen svojstvima okoline u kojoj se nalazi molekula - otapalo, pH, temperatura, paramagnetski centri, sekundarna i tercijarna struktura kod proteina, denaturacija proteina, različiti patološki procesi
- ❑ dijagnostička vrijednost u **spektroskopiji *in vivo***

Relaksacijski procesi – vremena relaksacije

- ❑ relaksacijskim procesima predaje se energija okolini
 smanjuje energija sistema
- ❑ i izmjenjuje energija među promatranim jezgrama
 povećava entropija
- ❑ oba su procesa određena dinamičkim osobinama sistem
- ❑ u biološkim sistemima tkiva se razlikuju u relaksacijskim parametrima
- ❑ procesi su efikasni - signal rezonancije mjeri se trajno, iako je razlika naseljenosti mala
- ❑ procesi relaksacije su nasumični događaji opisani eksponencijalnim funkcijama s karakterističnim vremenima
- ❑ parametri relaksacije –
 vremena relaksacije T_1 i T_2

Relaksacija spina u rešetku - T_1

□ energija apsorbirana u spinskom sistemu se predaje lokalnim magnetskim poljima – koja potječu od rotacije okolnih molekula

□ rotaciju opisuje korelacijsko vrijeme: $\tau_c = \frac{4\pi\eta a^3}{3kT}$

□ $\tau_c \sim 10^{-11}$ s za male molekule ω_{rot} velika

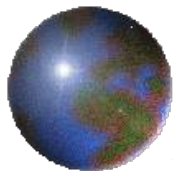
□ $\tau_c \sim 10^{-8}$ s za velike molekule ω_{rot} mala $\approx \omega$ (Larmorova frekvencija)

□ kad su u okolini spinskog sistema velike molekule, relaksacija je brža
 $\Rightarrow T_1$ kraće

□ u čistoj vodi relaksacija je spora $\Rightarrow T_1$ duže

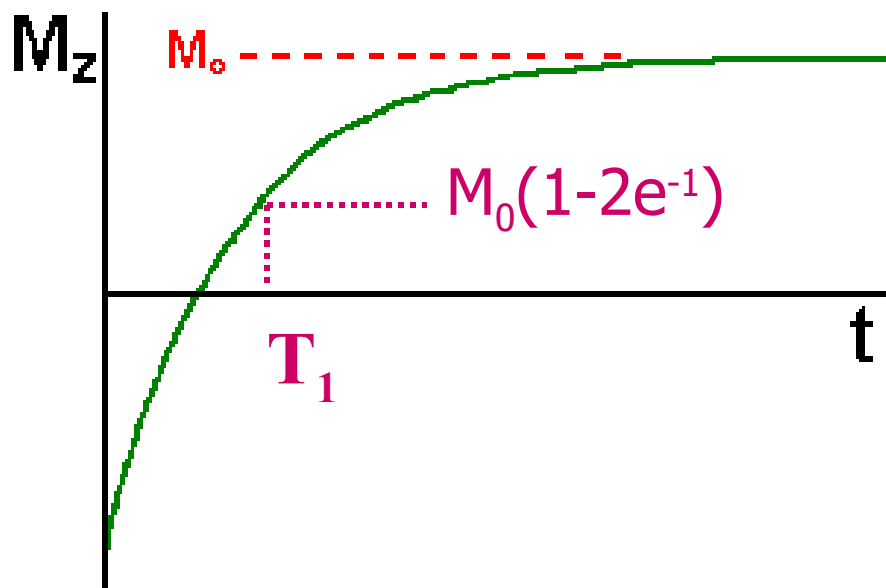
□ T_1 ovisi o temperaturi i viskoznosti okoline - mjera je molekularnih gibanja

□ tkiva imaju različiti T_1

Određivanje $T_1 - \pi - \tau - \pi/2$

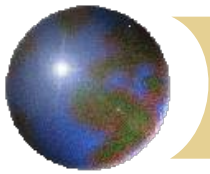
- primijenimo π puls
- longitudinalna magnetizacija mijenja se od $-M_0$ prema $+M_0$:

$$M_z(t) = M_0 \left(1 - 2e^{-t/T_1} \right)$$

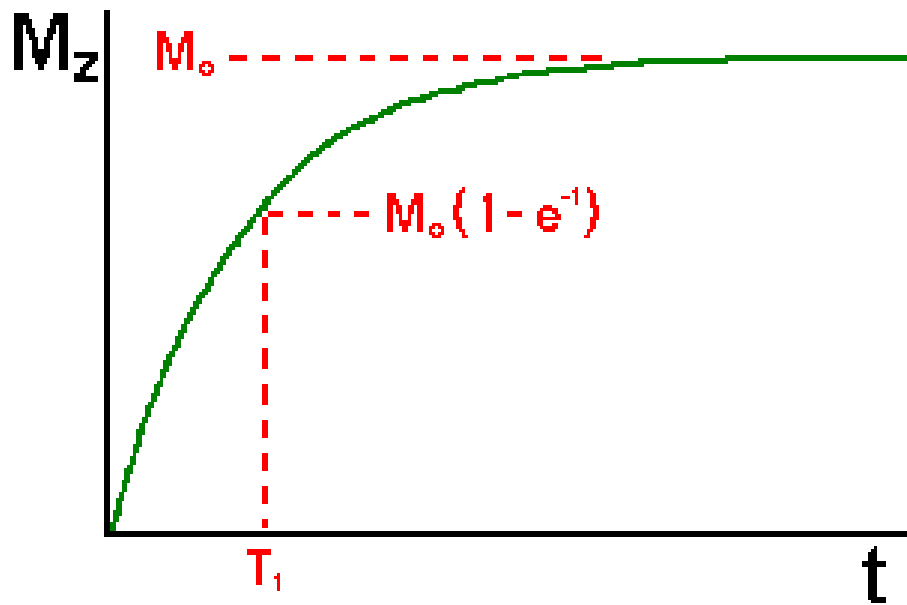
- T_1 odredimo iz

$$M_z(T_1) = M_0 - 2 \frac{M_0}{e}$$

□ primijenimo $\pi/2$ puls

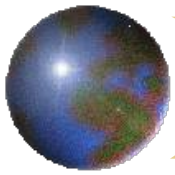
□ longitudinalna magnetizacije raste od 0 prema $+M_0$

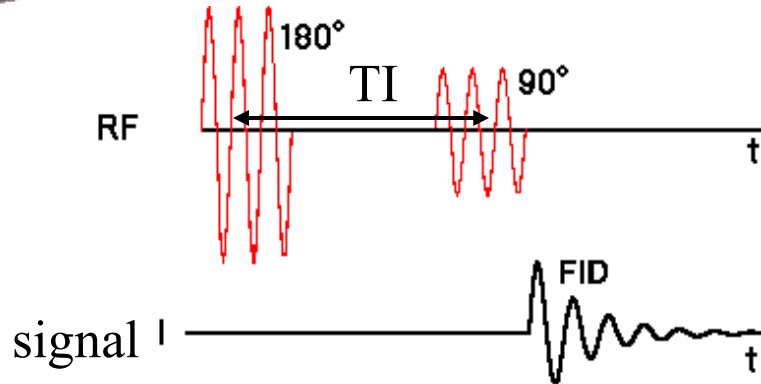
$$M_z(t) = M_0 \left(1 - e^{-t/T_1} \right)$$

□ T_1 odredimo iz

$$M_z(T_1) = M_0 - \frac{M_0}{e}$$

Obrnuti oporavak - IR

- longitudinalna magnetizacija je 180° pulsom okrenuta u $-Z$ smjer i nakon prestanka pulsa vraća se u ravnotežnu vrijednost
- 90° pulsom koji je primijenjen prije potpune relaksacije transverzalna magnetizacija proporcionalna je relaksiranim spinovima
- u zavojnici detektora inducira se FID
- intenzitet Fourierovog transformna nakon jednog mjerenja je

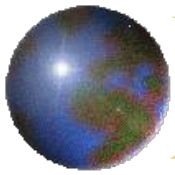
$$S = k\rho (1 - 2e^{-TI/T1})$$

- a nakon ponavljanja

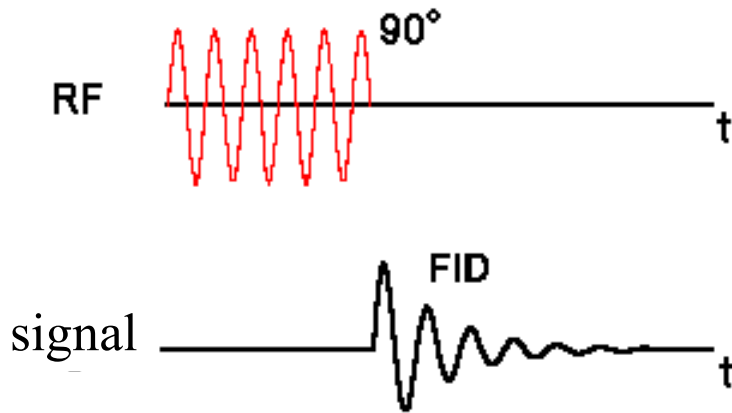
$$S = k\rho (1 - 2e^{-TI/T1} + e^{-TR/T1})$$

TR – vrijeme ponavljanja sekvenci

TI – vrijeme između pulseva

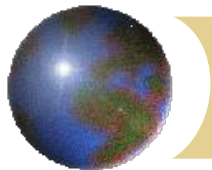

Samo slijed $\pi/2$ pulsa

- ❑ magnetizacija je 90 pulsom rotirana u XY ravninu
- ❑ prestankom pulsa vraća se u ravnotežu
- ❑ u detektorskoj zavojnici mjeri se FID
- ❑ intenzitet FT signala ovisi o vremenima između ponavljanja pulseva – TR

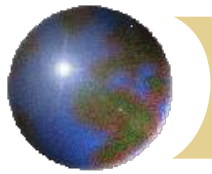
$$S = k\rho \left(1 - e^{-TR/T_1} \right)$$

T_1 i T_2 za različita tkiva

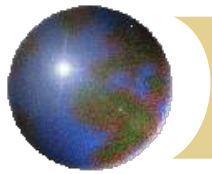
tkivo	T_1 /s	T_2 /ms	gustoća vodika
CST	0,8 - 20	110 - 2000	70 - 230
bijela tvar	0,76 – 1,08	61 - 100	70 - 90
siva tvar	1,09 – 2,15	61 - 109	85 - 125
membrana	0,5 – 2,2	50 - 165	5 - 44
mišići	0,95 – 1,82	20 - 67	45 - 90
mast	0,2 – 0,75	53 - 94	50 - 100

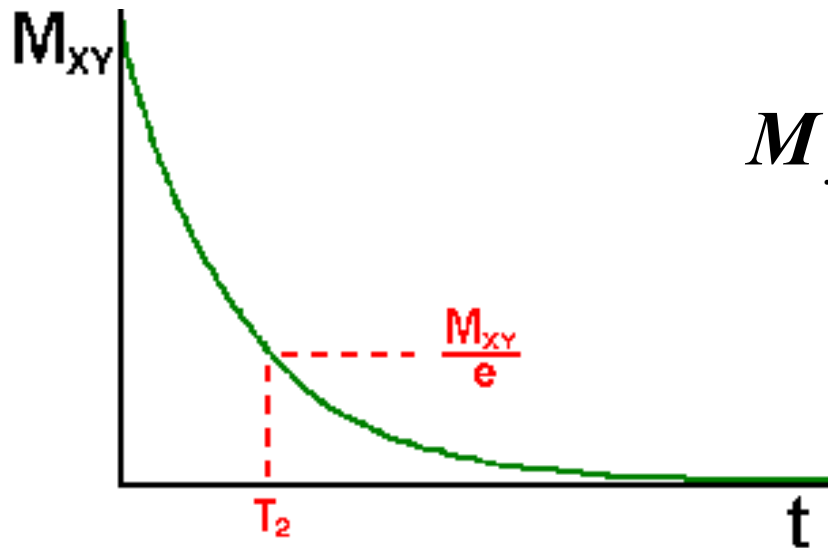
Spin-spin relaksacija - T_2

- ❑ prestankom djelovanja radiofrekventnog polja magnetski momenti međusobno izmjenjuju energiju
- ❑ zbog malih nehomogenosti magnetskih polja Larmorove frekvencije se razlikuju - faze precesije postaju različite
- ❑ transverzalna magnetizacija se eksponencijalno smanjuje
- ❑ izmjena energije unutar spinskog sistema je veća ako su jezgre bliže i ako su manje pokretne - T_2 je znatno kraće u čvrstom stanju
- ❑ tkiva imaju različite vrijednosti T_2
- ❑ **za svaku jezgru u nekoj okolini $T_2 \leq T_1$**

Određivanje T_2

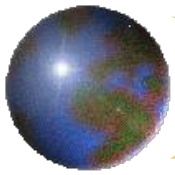
- primijenimo $\pi/2$ puls
- mjerimo isčezavanje transverzalne magnetizacije

$$M_{xy}(t) = M_0 e^{-t/T_2}$$

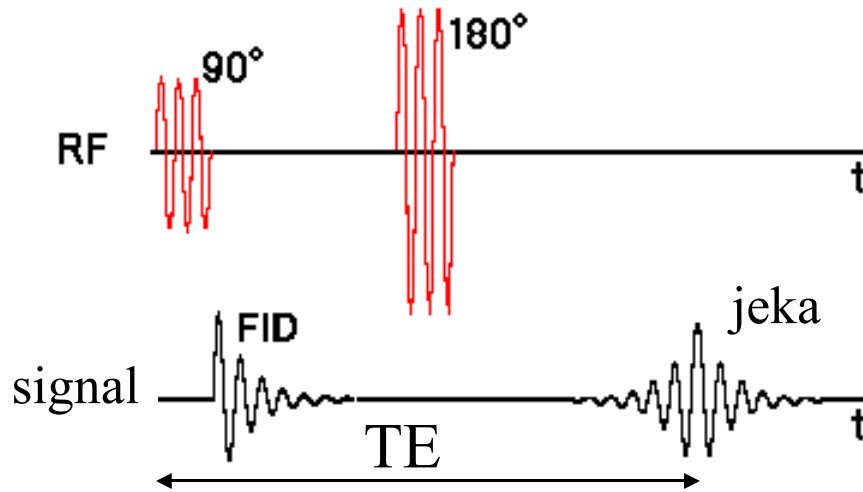
- određujemo T_2 iz

$$M_{xy}(T_2) = \frac{M_0}{e}$$

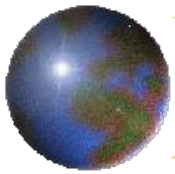
Slijed pulseva - spinska jeka

- za određivanje T_2 uobičajen je slijed spinske jeka

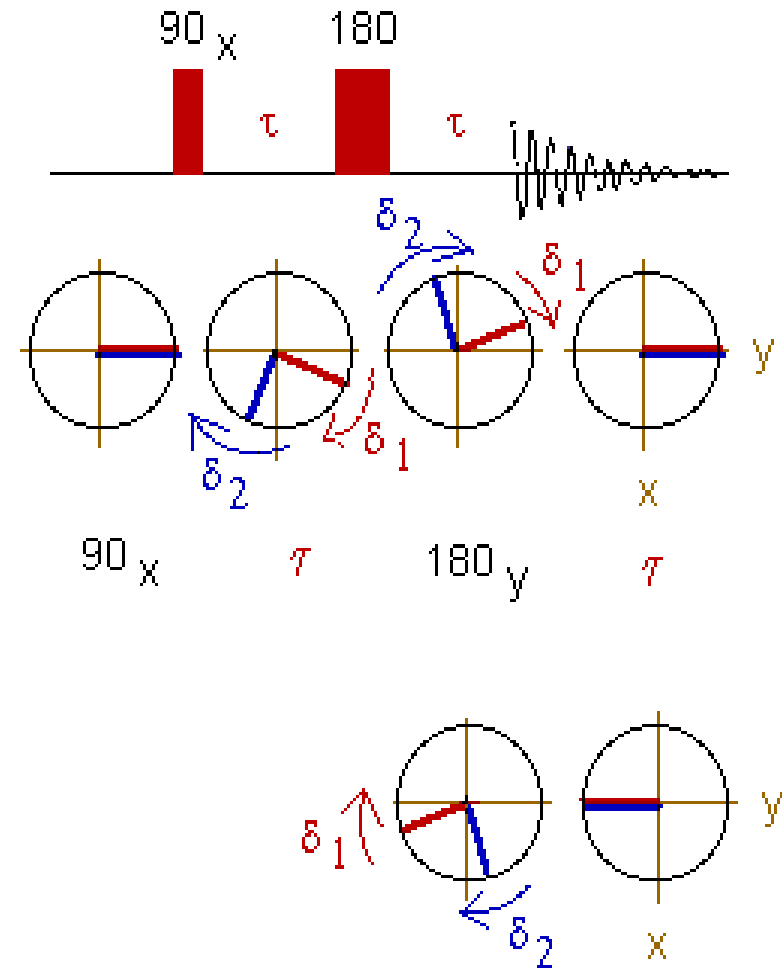
$$S = k\rho \left(1 - e^{-TR/T_1} \right) e^{-TE/T_2}$$

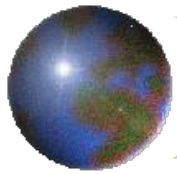
- veličina signala ovisi o vremenima između pulseva (TE) i o vremenu ponavljanja (TR)

Kako nastaje spinska jeka

- 90° puls inducira transverzalnu magnetizaciju
- prestankom pulsa ona isčezava jer momenti gube fazu zbog malo različitih ω - FID
- nakon vremena τ 180° puls oko osi Y uzrokuje da su momenti opet u fazi nakon vremena 2τ
- to je signal jeke

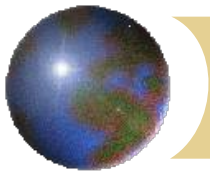

Blochove rovnice

$$\frac{dM_{x'}}{dt} = (\omega_0 - \omega)M_{y'} - \frac{M_{x'}}{T_2}$$

$$\frac{dM_{y'}}{dt} = -(\omega_0 - \omega)M_{x'} + 2\pi\gamma B_1 M_z - \frac{M_{y'}}{T_2}$$

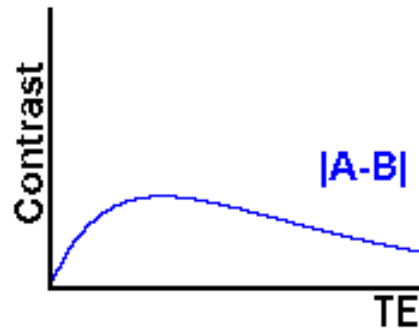
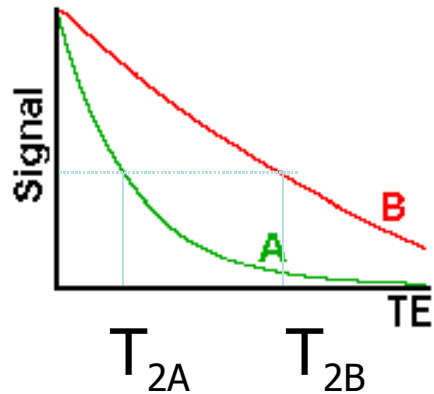
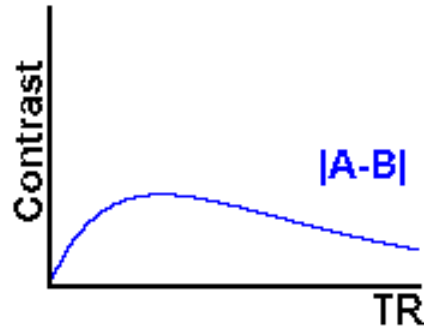
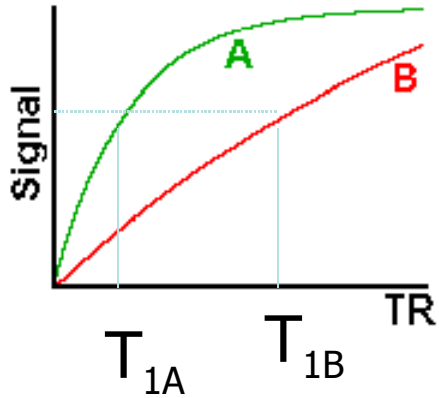
$$\frac{dM_z}{dt} = -2\pi\gamma B_1 M_{y'} - \frac{(M_z - M_{z_0})}{T_1}$$

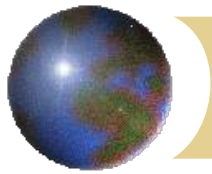
Odnos vremena T_1 i T_2

- ❑ u čistoj vodi $T_1 \approx T_2 \sim 3 \text{ s}$
- ❑ tumorsko tkivo ima više vode - T_1 duže nego za zdravo tkivo
- ❑ u čvrstim tvarima $T_1 \sim \text{min, h}$; $T_2 \sim 10^{-6} \text{ s}$
- ❑ razlike u vremenima relaksacije za različita tkiva pogodne za dobivanje kontrasta na MRI slici
- ❑ snimamo primjenom kombinacije pulseva
- ❑ nužno ih je višestruko ponavljati, jer su signali mali
- ❑ podešavanjem uvjeta snimanja dobiva se veliki anatomske kontrast iako su gustoće tkiva slične

Kontrast u MRI

- ❑ biološki parametri su vremena relaksacije
- ❑ T_1 i T_2 su osnovni parametri za građenje kontrasta
- ❑ podešavaju se vremena između pulseva π i $\pi/2$
- ❑ za snimanje se odabere vrijeme koje osigurava najveću razliku u mjerenom signalu iz tkiva s različitim vremenima relaksacije
- ❑ poboljšanje kontrasta podešavanjem vremena između slijeda pulseva

T_1 izvor kontrasta

- ❑ razlike u T_1 izvor kontrasta: niz $\pi - \tau - \pi/2$
- ❑ π puls zakreće magnetizaciju u -Z
- ❑ nakon vremena τ , M_z će biti veća u tkivu s kraćim T_1

$$M_{zk} > M_{zd}$$

- ❑ $\pi/2$ puls zakreće tu komponentu magnetizacije u XY ravninu:

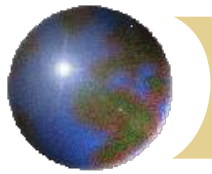
$$M_{xyk} > M_{xyd}$$

- ❑ u prijemnoj zavojnici mjerimo signal (S):

$$S(M_{xyk}) > S(M_{xyd})$$

τ odaberemo tako da bude $M_{xyk} - M_{xyd} = \max$

T_2 izvor kontrasta

- razlike u T_2 izvor kontrasta: niz $\pi/2 - \tau - \pi$
  - pojava spinske jeke (Hahn 1950)
- $\pi/2$ puls zakreće magnetizaciju u XY ravninu
- nakon vremena τ , M_{xy} će biti veća u tkivu s dužim T_2

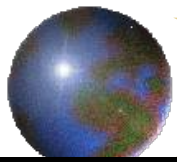
$$M_{xyd} > M_{xyk}$$

- π puls uzrokuje smanjenje razlike u fazi precesije
- nakon vremena τ pojavljuje se signal **spinske jeke** - S_j koji ovisi o τ
- u prijemnoj zavojnici registramo signal:

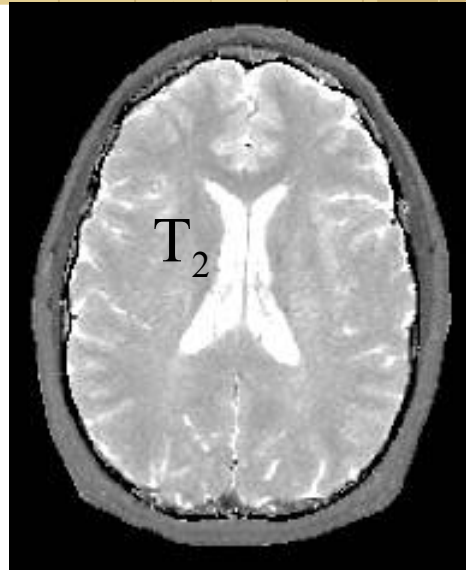
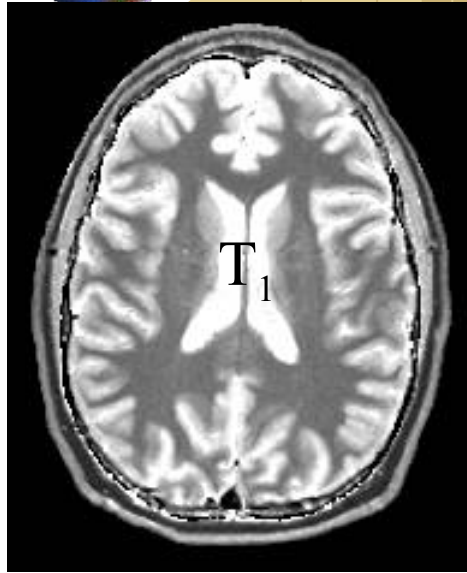
$$S_j \sim e^{-k\tau}$$

$$S_j(M_{xyd}) > S_j(M_{xyk})$$

- τ odaberemo tako da bude $M_{xyd} - M_{xyk} = \max$

Kontrast

tkivo

T_1 /s

T_2 /ms

gustoća vodika

siva tvar

1,09 – 2,15

61 - 109

85 - 125

bijela tvar

0,76 – 1,08

61 - 100

70 - 90

CSF

0,8 - 20

110 - 2000

70 - 230

mast

0,2 – 0,75

53 - 94

50 - 100

mišići

0,95 – 1,82

20 - 67

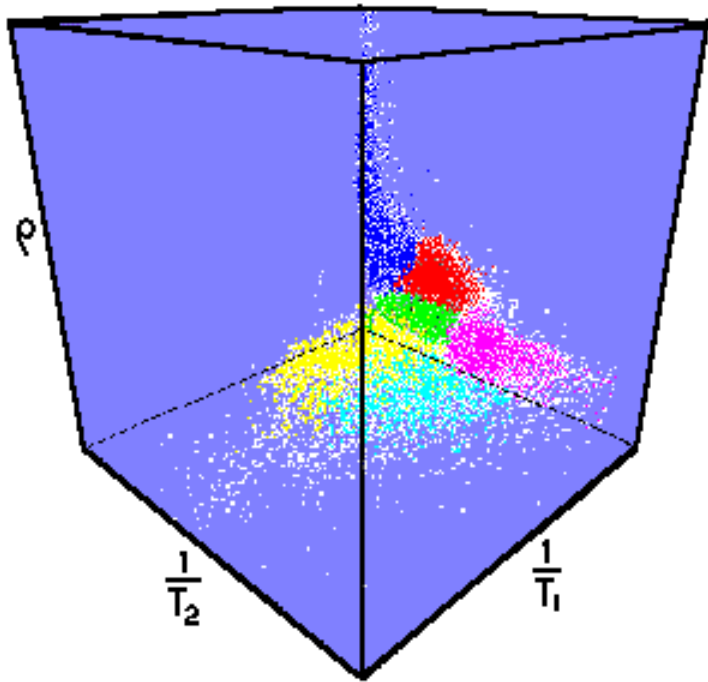
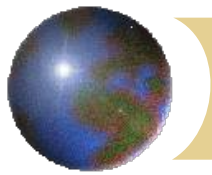
45 - 90

koža

0,5 – 2,2

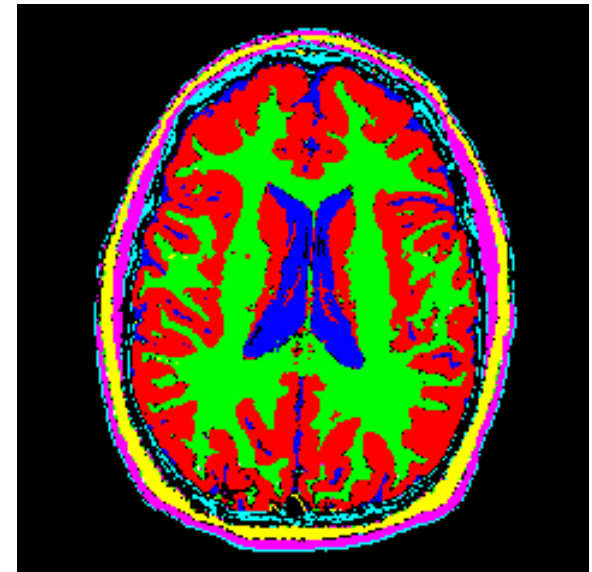
50 - 165

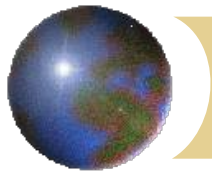
5 - 44

- siva tvar
- bijela tvar
- CSF
- mast
- mišići
- koža

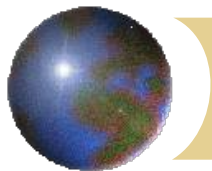
- siva tvar
- bijela tvar
- CSF
- mast
- mišići
- koža

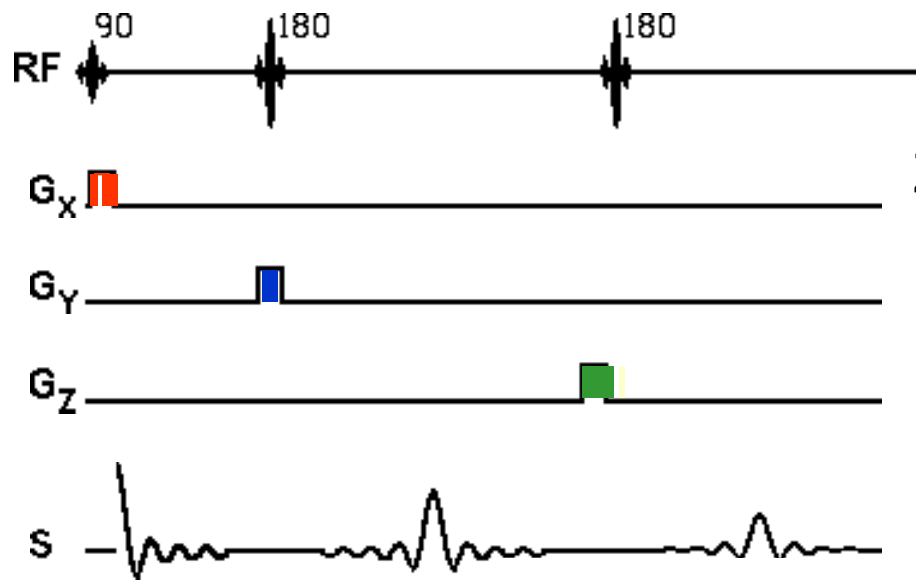
MR spektroskopija (MRS)

- ❑ u medicini rabimo jezgre s magnetskim momentom koje su u karakterističnim molekulama tkiva
- ❑ spektralne linije potječu od izabrane jezgre u različitim molekulama ili atomskim skupinama
- ❑ spektri kemijskog pomaka dobivaju se iz pobude malih volumena u tkivu
- ❑ promjene u položaju ili intenzitetu linija ili pojava novih linija ukazuju na metaboličke ili strukturalne promjene

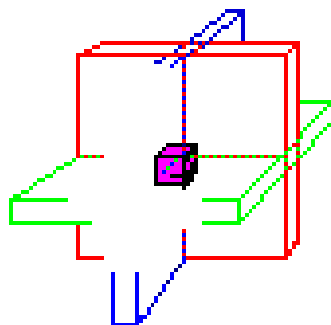
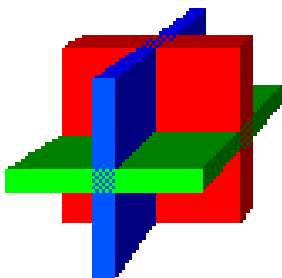

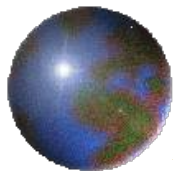
Spektroskopija *in vivo*

point resolved spectroscopy - PRESS

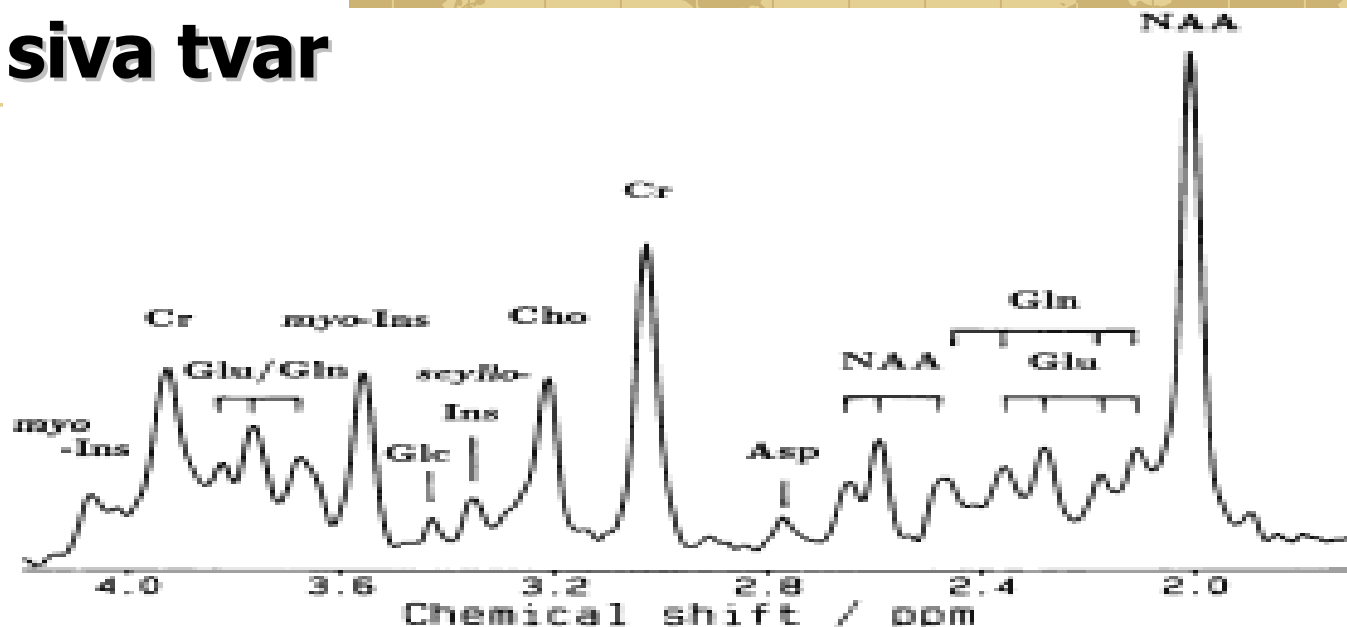

- dobro odabranim gradientima magnetskog polja B_0 u X-, Y- i Z-smjeru snima se signal samo iz malog volumena
- spektar je prikaz kemijskih pomaka
- može se odrediti koncentracija pojedine aminokiseline
- određuje se struktura malog volumena
- u kombinaciji s oslikavanjem fMRI

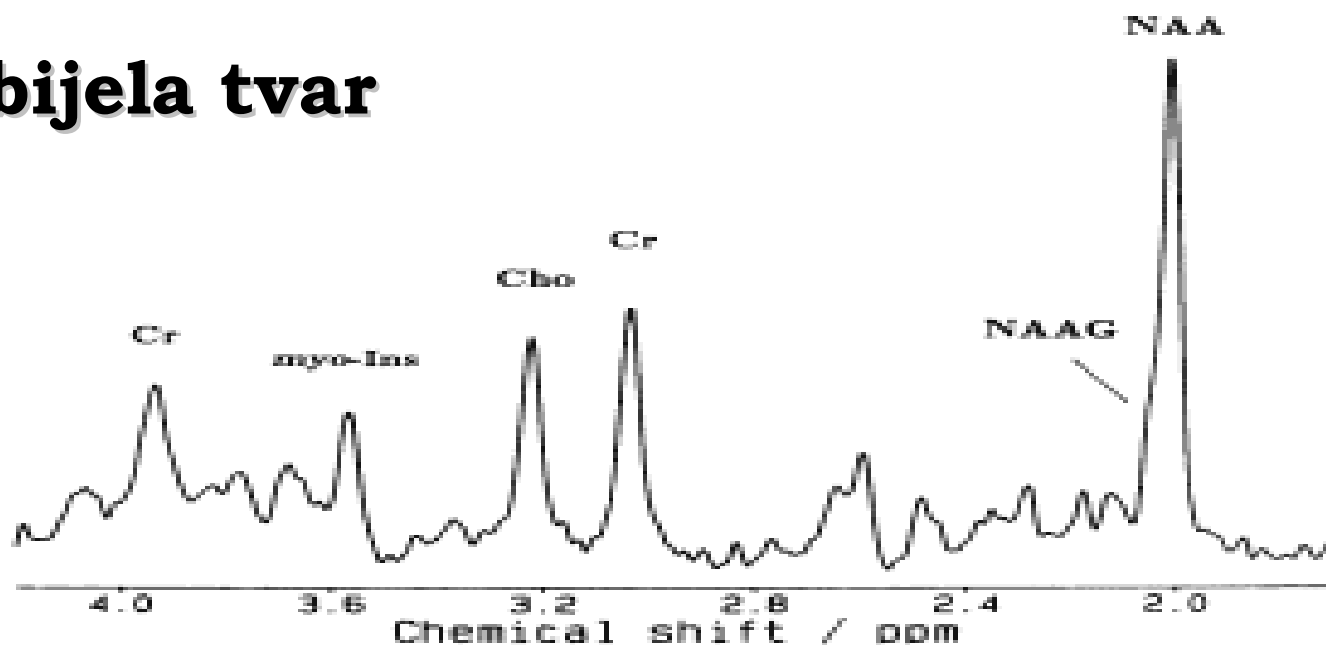

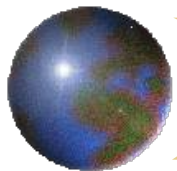

siva tvar

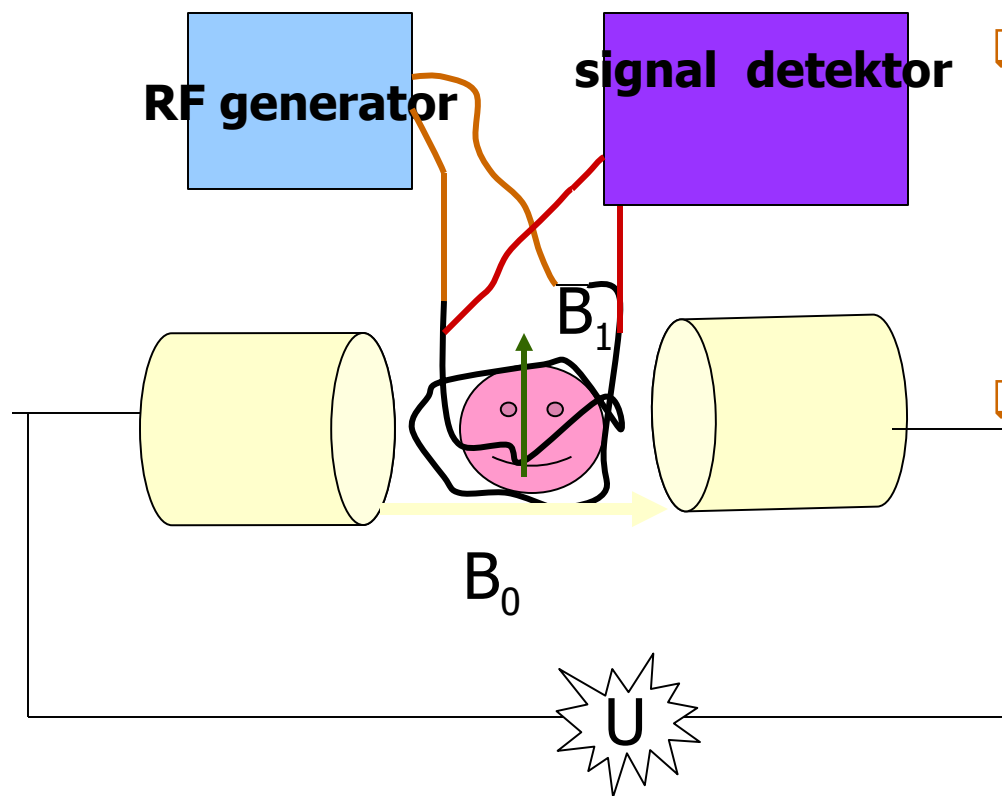

bijela tvar

Uređaj za magnetsku rezonanciju

- stalno homogeno magnetsko polje - elektromagnet ili supravodljivi magnet
- istraživački uređaji - do 14 T; medicinski uređaji - do 2,3 T
- radiofrekventno magnetsko polje frekvencije 600 MHz, odnosno 64 MHz - inducira se u zavojnici, jakost B_1 je $10^{-4} B_0$
- prijamna zavojnica + sustav za registraciju